

Luomuelintarvikkeiden jalostustoiminta

Joensuu 3.2.2021

Jaana Elo

KoKo Palvelut

Luomutuotantoa säätelevät luomuasetukset

Neuvoston asetus 834/2007

Komission asetus 889/2008 (2016/673)

Uusi luomun perusasetus 848/2018 → 1.1.2022

Luomu on valvottua tuotantoa

- ELY – keskus
 - Alkutuotanto
 - Keruutuotanto
- Ruokavirasto
 - Jalostus, tukut
 - Maahantuonti
 - Rehut
- Valvira
 - Alkoholijuomien valmistus, maahantuonti, tukut

“Luomuasetuksen ulkopuolinen luomu”

- HoReCa-sektori
 - Private standards (DK)
 - Luomuravintola
- Suomessa ammattikeittiöt ja ateriapalvelut markkina-
valvonnan piirissä
 - **Kunnan elintarvikevalvonta**
 - Kuluttajaa ei saa johtaa harhaan
 - Luomuisuus voidaan kertoa
 - Ruokalistalla
 - Mainonnassa ja markkinoinnissa

“Luomuasetuksen ulkopuolinen luomu”

- Tekstiilit
 - 1998 luomutekstiilien tuotanto-ohjeet (IFOAM)
 - Uusi EU asetus; käsittelemätön lampaan villa, puuvilla, vuodat
- Kosmetiikka
- Pesuaineet
- Lemmikkieläinten ruoat
 - Uusi EU asetus ?

Jalostetut luomuelintarvikkeet

- Koostumus
- Rajalliset lisäaineet
- Rajalliset valmistuksen apuaineet
- Miltei kaikki teknologia sallittu

Termeistä

■ Lisäaine

- Ainesosat eli valmistusaineet ja lisäaineet merkitään pakkausmerkintöihin ja löytyvät resepteistä – myös luomutuotteissa
- Lisäaineen ilmoitetaan pakkausmerkinnöissä käyttötarkoitusta osoittavalla ryhmänimellä ja sen lisäksi lisäaineen nimellä tai numerotunnuksella, E-koodilla (EY 1333/2008)
- Myös aromit ovat lisäaineita. Löytyvät pakkausmerkinnöissä ainesosaluettelosta (EY 1334/2008)
 - Esim. luontainen vadelma-aromi
 - **Vain luontaiset sallittuja luomussa**
- **Luomussa sallitut lisäaineet; 889 / 2008 Liite VIII, osa A**
 - **Muutettu 2016/673 Liite III**
- Luomussa sallittu alle 50 lisäainetta – 10 % kaikista käytettävistä

Termeistä

■ Valmistuksen apuaine

Tarkoitetaan ainetta, joka ei ole varsinainen ainesosa, mutta jota käytetään tiettyyn teknologiseen tarkoitukseen, esim. hiivan herättämiseen käytetty sokeri (alle 2 %) tai vuokien voiteluun käytettävä rasva

- Apuaineita ei mainita pakkausmerkinnöissä
- **Luomussa sallitut valmistuksen apuaineet;
889 / 2008 Liite VIII, osa B
Muutettu 2016/673**

Teknologiasta...

- Miltei kaikki teknologia sallittua
 - Biologiset, mekaaniset ja fysikaaliset menetelmät
 - Maidon homogenointi
 - 834/2007 art. 6
- Add back – aineet kielletty
 - 834/2007 art. 19 kohta 3
- Ionisoivan säteilyn käyttö kielletty
 - 834/2007 art.10
 - UV-säteily
- Gmo kiello

Luomuelintarvikkeen koostumus

- 100 %:n luomutuote?
- > 50 % maatalousperäisiä ainesosia, lisäksi 95 % maatalousperäisistä ainesosien painosta on luomua
 - Kasvi- ja eläintuotteet
 - Keruutuotannon tuotteet
 - Vettä ja keittosuolaa ei lasketa
- 5 % sallittuja tavanomaisia aineosia
 - Ainesosat, joita ei ole saatavilla luomuna
 - 889/2008 Liite IX – ns. positiivilista
 - Erillinen käyttö lupa

Maatalousperäisiin ainesosiin laskettavat lisäaineet

- E 160b annatto, biksiini, norbiksiini
- E 306 tokoferolipitoinen uute
- E 322 lesitiinit
- E 410 johanneksenleipäpuujauhe
- E 412 guargumi
- E 414 arabikumi
- E 440 pektiini

Luomuharnekeitto – 100 % Luomutuote???

Ainesosat

Vesi

Luomuharne

Luomusianliha (6 %)

Suola

Maatalousperäisiä ainesosia;
luomuharne ja luomusianliha

Tavanomaiset, luomuainesosia sisältävät tuotteet

- >50 % maatalousperäisiä ainesosia
- <95 % maatalousperäisistä luomua

Tiikerikranssi

Ainesosat: luomukaurajauho, luomuvehnäjauho, luomusokeri, täysjyvävehnäjauho, kardemumma, suola, hiiva, vesi

Luonnonmukaisesti tuotettujen ainesosien kokonaisprosenttiosuus maatalousperäisten ainesosien kokonaismäärästä 72 %

-> tavanomainen tuote

Luonnonvaraisesta metsästyksestä ja kalastuksesta saatavat tuotteet

- >50 % ainesosana luonnonvaraisesta metsästyksestä tai kalastuksesta saatu tuote
- Muut maatalousperäiset ainesosat luomua

”Ilmauksia on käytetty jalostettujen elintarvikkeiden osalta vain ainesosa-
luettelossa ja samassa visuaalisessa kentässä kuin myyntinimitys ja niitä on
käytetty....”

834/2007 art. 23 kohta 4 c

Luonnonvaraisesta metsästyksestä ja kalastuksesta saatavat tuotteet

- Silakoita luomuöljyssä
- Riekkoa luomuyrttikastikkeessa
- Kuivattua hirvenpaistia ja luomupuolukkasurvosta
- Siikaa ja luomujuureksia
- Sardiineja luomuoliiviöljyssä
- **Pohdittavaksi: voiko poro olla luomua?**
- **Uusi asetus; hirvieläimet mukana -> mahdollisesti poro ???**

Luomutuotteiden valmistus maatilamatkailussa Luomulihapullia ja Lihapullia

■ Ainesosat:

Luomunaudanliha,
luomusianliha,
luomukananmuna, vesi,
luomukorppujauho
(luomuvehnäjäuho,
luomuruisjäuho,
askorbiinihappo (E 300)),
suola

■ Ainesosat:

Luomunaudanliha,
luomusianliha,
luomukananmuna, vesi,
korppujauho (vehnäjäuho,
ruisjäuho, askorbiinihappo
(E 300)), suola

Komission asetus 889/2208 Liite VIII

- Lisäaineet
- Valmistuksen apuaineet

Pakataan myyntiin -> Ruokaviraston valvontaan

Pakataan välitön myynti – osa ateriapalvelua

Minne ilmoitan toiminnastani?

- ELY-keskus:
 - Alkutuotantoa
 - Vähäinen käsittely
 - Kauppakunnostus
 - Alhainen jalostus
 - Jauhojen, ryynien valmistus
 - Palautuslihan myynti
 - Yrttien kuivaus
 - Lomake 1 e
- Ruokavirasto:
 - Jalostus
 - Maahantuonti
 - kolmasmaatuotnti
 - Rehutoiminta
 - Valvontalomake 1
 - Lomake 1 h
- Kunnan elintarvikevalvonta:
 - Alkutuotannon ilmoitus
 - Elintarvikehuoneistoilmoitus

Luomuelintarvikkeiden valvontaan...

- Valvontalomake 1
- Täydennyslomake 1 h
- Luomusuunnitelma
- Kaupparekisteriote

- Lomake; ilmoitus toimijan luonnonmukaisessa tuotannossa, valmistuksessa, varastoinnissa ja tuonnissa käyttämistä toimipaikoista

- Alkutarkastus -> valvontaan liittäminen
- Käsittelyajat 1-3 kk

Luomuelintarvikevalvonnan maksut 2021

- Hakemuksen käsittely ja rekisteriin merkitseminen 110 €
- Tuotannon tarkastuksen perusmaksu 140 €
- Valvontamaksu 91 € / h

- Tarkastus,
 - jota ei ole voitu suorittaa toimijasta johtuvasta syystä tai jonka toimija peruuttaa vähemmän kuin 48 h ennen sovittua tarkastusta 140 €
 - jota jatketaan virastossa toimijasta johtuvasta syystä 140 € / h

- Elintarvikkeiden valmistus maatilalla 60 €

Luomusuunnitelma ja sen laadinta

- Luomuasetuksen vaatimus
 - toimija velvoitetaan kuvaamaan toimintansa ja toiminnassaan luomuisuuden kannalta kriittiset kohdat sekä ne toimenpiteet joilla toimija varmistaa tuotteiden luonnonmukaisuuden säilymisen
- Kirjallinen
- Vapaamuotoinen
- Päivitetään tarvittaessa -> vastuhenkilö
- Voi olla osa yrityksen laatujärjestelmää
- Ei voi korvata omavalvontasuunnitelmalla

- Luomutoimintaa koskeva kirjanpito säilytettävä 5 vuotta

Luomusuunnitelman sisältö

- Toiminnan kuvaus
- Vastaanottotarkastukset
- Erilläänpito
- Alihankinta
- Koostumus
- Merkinnät
- Kuljetus ja lähettäminen
- Luomukirjanpito – muistiinpanot ja taseet
 - Jäljitettävyys
- Toimenpiteet epäiltäessä virheellistä tuotetta

Luomusuunnitelma - Toiminnan kuvaus

- Yleisellä tasolla

- Kuka tekee ja missä
- Mitä - luettelo valmistettavista luomutuotteista
- Miten - toiminnan luonne
 - Jalostaa, pakkaa, uudelleen pakkaa, tekee merkintöjä, etiketöi
- Milloin - onko toiminta jatkuvaa vai kausiluontoista
- Käsitteleekö samoja tuotteita sekä luomuna että tavanomaisena
- Käytetäänkö johonkin toimenpiteeseen alihankkijaa
- Tehdäänkö itse jokin toiminta alihankintana
- Kuvaus tiloista – esim. pohjapiirustus
 - Koneet ja laitteet, joita käytetään luomutoiminnassa

Vastaanottotarkastukset

- Lista hankittavista luomutuotteista ja niiden toimittajista
- Varmistetaan, että vastaanotetut tuotteet ovat luomua
 - Tuote ja saateasiakirja vastaavat toisiaan
 - Toimintaohjeet epäiltäessä tuotteen luomuisuutta
- Huomioidaan GMO ja säteilytys – tarvittaessa
 - Jos käytössä ainesosat, joista vaadittava GMO-todistus
 - Jos käytössä tavanomaisia mausteita, mausteyrtejä – todistus, ettei ole säteilytetty

Luomusuunnitelma; Erilläänpito – Voiko olla Luomua ja tavanomaista?

- 889/2008 art. 26
- Ajallisesti erillään
- Paikallisesti erillään
 - Jokaisessa tuotannon vaiheessa
 - Riskinarviointi
 - Puhdistustoimenpiteet ja niiden kirjaukset
 - Ei koske toimijoita, jotka valmistavat vain luomua
 - Erien tunnistaminen
 - Eräkoodit / värikoodit tms.
 - Ajan tasalla oleva kirjanpito
 - Valmistuspäiväkirja tms.

Kaikkea ei tarvitse tehdä itse Jalostuttaminen alihankinnalla

Komission asetus 889/2008 86 artikla
Valvontajärjestelmä

Kolmansien osapuolten tehtäväksi sopimuksella annettujen toimien osalta 63 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun yksikön toiminnan täydellisen kuvauksen on sisällettävä:

- a) **luettelo alihankkijoista** ja kuvaus niiden toiminnasta sekä tiedot niitä valvovista tarkastuslaitoksista tai -viranomaisista;
- b) alihankkijoiden **kirjallinen sopimus** siitä, että niiden tilalla sovelletaan asetuksen (EY) N:o 834/2007 V osaston mukaista valvontajärjestelmää;
- c) kaikki käytännön toimenpiteet, muun muassa yksikkötasolla sovellettava **asianmukainen kirjanpitojärjestelmä** sen varmistamiseksi, että toimijan markkinoille saattamat tuotteet voidaan jäljittää tapauksen mukaan tuotteiden toimittajiin, myyjiin, vastaanottajiin ja ostajiin.

Luomusuunnitelma ja alihankinta

- Lista/luettelo käytettävistä alihankkijoista tai toimijoista jotka ostavat alihankintaa yritykseltä
- Kuvaukset alihankintana annetuista / saaduista toiminnoista
- Luettelo luomutuotteista, joita valmistaa / valmistuttaa
- Tiedot tarkastuslaitoksesta (ulkomailla) tai tarkastusviranomaisen valvoo alihankkijan toimintaa
- Kuvaus vastuista ja tehtävistä, esim.
 - Alihankkija vastaa vastaanottotarkastuksista ja niistä tehtävistä kirjauksista
 - Alihankkija hoitaa luomutuotteiden lähettämisen ja vastaa saateasiakirjoihin tehtävistä merkinnöistä

Luomusuunnitelma ja koostumus

- Miten luomuisuus koostumuksessa ja resepteissä varmennetaan

- Tiedot
 - Valmistetuista tuotteista
 - Tuotteissa / prosessissa käytetyistä ainesosista ja apuaineista
 - Käytössä olevat reseptit tulee olla tarkastajan saatavilla tarkastuksella.
 - Jos on ainesosalupa, tulee luomusuunnitelmassa kuvata tarkemmin kyseisen ainesosan käyttö
 - Mikä ainesosa ja mihin tuotteisiin käytetään sekä käyttömäärä
 - Luvan voimassaoloaika

Luomusuunnitelma - Merkinnät

- Pakkauksiin tehtävät merkinnät
 - Tuotteen nimi, ainesosaluettelo, muut pakolliset pakkausmerkinnät
 - EU logo
 - Valvontaviranomaisen tunnus
 - Maatalousperäisten ainesosien alkuperä
 - Malli etiketit luomusuunnitelman liitteeksi

Luomumerkinnöistä...

ELY-keskus

ELY-keskus

Ruokavirasto

FI-EKO-109
Tuotettu Suomessa

FI-EKO-109
Finsk jordbruk

FI-EKO-201
EU:n maataloudesta

Kuljetus ja lähettäminen

- Saateasiakirjoihin tehtävät merkinnät
- Lähetyksiin liittyvät tilat – voi olla pohjapiirustuksessa
- Toimenpiteet - lähetysten tunnistamistoimenpiteistä
- Miten kuljetetaan toisiin yksiköihin tai toisille valvonnassa oleville toimijoille
- Miten tuotteet on pakattu (tai tiedot irtokuljetuksesta)
- Mitä tietoja on erää seuraavassa saateasiakirjassa / pakkausetiketissä
- Kuljetusliikkeen tiedot

Luomusuunnitelma ja kirjanpito -> Tase

- Muistiinpanot:
 - Ostetut raaka-aineet
 - Varastossa olevat raaka-aineet
 - Valmistetut tuotteet
 - Hävikit
 - Varastossa olevat valmiit tuotteet
 - Myydyt tuotteet
 - Kenelle toimitettu
 - Oikeaksi osoittavat tositteet
 - Ostolaskut
 - Myyntilaskut
 - Valmistuspäiväkirjat tms.

Luomusuunnitelma - Jäljitettävyys

- Kuvaus kaikista käytännön toimenpiteistä sen varmistamiseksi, että yrityksen markkinoille saattamat tuotteet voidaan jäljittää niiden toimittajiin, myyjiin, vastaanottajiin ja ostajiin
- "Askel taaksepäin ja askel eteenpäin"
 - Parasta ennen päiväys
 - Viimeinen käyttöpäivä
 - Valmistuspäivä
 - Valmistusraportti
 - Käytetyt raaka-aineet
 - Myyntiraportit

Toimenpiteet epäiltäessä virheellisiä tuotteita

- Tuoterekламаatit

- Miten ja mihin kirjataan
- Osana omavalvontaa

- Epäily tuotteen luomuisuudesta

- Tuotteen tai ainesosan luomuisuudesta -> ilmoitus Ruokavirastolle
- Kuka ilmoittaa
- Mahdollinen takaisin veto – kuinka toimitaan, miten ilmoitetaan asiakkaille
- Huom. ero – turvallinen tuote / kuluttajan harhaanjohtaminen

Rohkeasti jalostamaan luomua...

Kiitos !

■ **Tulevia koulutuksia:**

- Minustako elintarvikealan yrittäjä – elintarvikealan yrityksen perustamisen ABC:
- 2.3. Kotikeittiö, maatalouden yhteydessä oleva elintarviketoiminta, kauppakunnostus
- 16.3. Ilmoitettu, virtuaalinen sekä pyörillä liikkuva elintarvikehuoneisto
- 23.3. Eläinperäiset elintarvikkeet, ilmoitetut ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot, Oiva Pohjois-Karjalassa
- 25.3. Pakkaus ja pakkaaminen II:
 - Uudet pakkaustrendit, pakkauksen merkitys myynnissä, ekologisuus, kierrätys, vastuullinen pakkaaminen